

BÖLÜM 12

I-Hoşgörü ve Kültürel Zenginliğin Sonsuz Kaynağı Mardin

1-Mardin'in Katmanlı Kimliği ve Süregelen Türk Varlığı

Mardin, “ Hoşgörünün Kalbi, Renklerin ve Lezzetlerin Şehri” olarak bu eserde de incelediğimiz gibi, tarihin her dönemecinde farklı kültür ve medeniyetlerin kesişim noktası olmuş, kendine özgü kimliğini bu çok katmanlı yapı içinde şekillendirmiştir. Kentin geçmişi, sadece bir yerleşim yerinin değil, aynı zamanda Anadolu ve Ortadoğu'nun çalkantılı tarihinin de bir aynasıdır.

Mardin Kalesi'nin dar çeperlerine sığmayan Türkmenlerin, yeni bir kent planı ve hoşgörülü bir anlayışla kale dışında kurduğu yerleşim, Artuklu döneminden itibaren şehrin kültürel ve demografik yapısını derinden etkilemiştir. Artukluların ardından bölgeye egemen olan **Karakoyunluların da Türk kimliğini taşıması**, içlerinde Kürt unsurları barındıran bir federasyon kurmaları, Mardin'in Türkmen varlığının sürekliliğini göstermiştir. Ancak bu dönem, aynı zamanda farklı etnik unsurların birlikte varoluşunun da bir örneğini sunmuştur.

Karakoyunlu egemenliğine son veren **Akkoyunluların gelişile Mardin, yeniden bir Türkmen şehri kimliğiyle yükselmiştir**. Akkoyunlu hükümdarları Mardin'i yeniden imar ve inşa etme çabaları, **seksen bin Türkmen'i şehre getirerek** kentin Türk nüfusunu güçlendirmiş ve şehrin yeniden ayağa kalkmasını sağlamıştır. Bu dönem, Mardin'in kültürel dokusuna yeni ve güçlü bir Türkmen mührü vurmuştur.

Ancak siyasi çekişmeler, kentin demografik yapısında önemli kırılmalara yol açmıştır. **Akkoyunlu'ların efsanevi lideri Uzun Hasan'ın yeğeni Şah İsmail'in Mardin'e egemen olmasıyla, Alevi Türkmen Kızılbaş varlığı** şehirde güçlenmiş, bu da kentin mezhepsel ve kültürel çeşitliliğine yeni bir boyut katmıştır.

Osmanlı döneminde yaşanan büyük dönüşümler ise Mardin'in Türk kimliğini derinden etkilemiştir. **Türk Yavuz Sultan Selim ile yine Türk olan Şah İsmail arasındaki çekişme**, Osmanlı'nın bölge politikalarını şekillendirmiş, **Yavuz Sultan Selim'in mezhepsel bir anlayışla Kürt İdris-i Bitlisî'ye geniş yetkiler vererek Mardin'e egemen olmasının sonucu Türk kimliğinin zorla Kürtleştirilmesi süreci** başlamıştır. Şehrin Bağdat Sancağı'na bağlanması ve **Arapça konuşmaya zorlayan fermanlar çıkarılmasıyla, bugün dahi %65 Türkçe kelime barındırmasına rağmen “Arapça” olarak kabul edilen Mardince lisanının yaygınlaşması**, bu zorlu dönüşümün somut bir sonucudur. Bu durum, Mardin'deki Türk varlığının nasıl aşındırıldığının önemli bir göstergesidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki zayıflamasıyla birlikte, misyonerlik faaliyetlerine verilen izinler ve ulusal kimliklerin oluşması, yüzyıllarca hoşgörü içinde yaşayan farklı din, dil ve mezhep grupları arasında çatışmalara zemin hazırlamıştır. **Hristiyanların kendi aralarında ve Kürt egemenlerle çatışması, Ermeni Ayaklanmalarına karşı geniş imtiyazlarla donatılan Hamidiye Alayları'nın kontrolden çıkarak Türk unsurlar dahil bütün bölge halkının can ve mal güvenliğini ihlal etmesi**, bu dönemin acı yüzünü ortaya koymuştur. **Türkçü Ziya Gökalp'in “Şaki İbrahim Destanı” ile bu aymazlığın ihanet boyutuna ulaştığını vurgulaması**, o dönemin derin yaralarına ışık tutmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda **üniter yapıya isyan eden ve egemenliklerini sürdürmek, ayrıcalıklarının devamını isteyen Kürt aşiretlerinin isyanları**, devletin kararlı mücadelesiyle bastırılmıştır. Bu dönem, yeni kurulan devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü koruma çabasının bir göstergesidir.

Mardin genelinde Osmanlı Dönemi'nde aşınan **Türk Kimliğinin ortaya çıkmasının sağlanması için Mardin Türk Ocağı ve sonrasında Halk Evleri önemli çalışmalar yürütmüştür**. Toplum üzerinde çeşitli unvanlar kullanarak halkı sömürenlerin gücünü kırmak için **Tekke ve Zaviyelerin ve unvan kullanmayı öngören yasaların lafzına ve ruhuna aykırı uygulamalar**, kentin kültürel mirasına ve tapusu niteliğindeki eserlere büyük zararlar vermiştir.

Bir kentin tapusu olan **Artuklu Beylerinin mezarları başta olmak üzere bozulması ve Artuklu Vakıflarına ait mülklerin özel mülkiyete geçmesine zemin hazırlayan uygulamalar**, bu durumun acı verici örnekleridir.

Demokrat Parti döneminde **zorunlu iskânın kaldırılması** ve topraksız köylüye dağıtılması planlanan kamu arazilerinin, Osmanlı döneminde çeşitli yollarla elde edilen geniş arazilerin tehcir sonrası geri dönen ağalara iadesi, **feodalizmin yeniden doğmasına** yol açmıştır. Demokrasinin temel ögesi oy uğruna **Köy Enstitülerinin kapatılması** ve feodal yapının egemenliğine göz yumulması, siyasi çıkarların halkın refahının önüne geçtiğini açıkça göstermiştir.

1960 İhtilali yapılış gerekçeleri dışında sonuçlar doğurmuştur. **Sol hareketlerin yaygınlaşmasıyla enternasyonel görüşün temel felsefesi gereği “Halklara Özgürlük”** adı altında bölgede Kürtçülük faaliyetlerinin artması, hatta **Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran parti olan Cumhuriyet Halk Partisi’nin bu sürece çekilmesi, partinin kurucusu Büyük Türk Milliyetçisi Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün kemiklerini sızlatmıştır.**

1980 İhtilali’nin bu bölüclük faaliyetlere son verme adına uyguladığı yöntemler, insan onuruna yakışmayan uygulamalara yol açmış, bu da **PKK’nın kuruluşuna ve dış güçlerin bir aparatı olarak başta diğer Kürt örgütlerini sindirmesine, sonra halka acımasız yaklaşımına zemin hazırlamıştır.** Devletin bu uygulamalara anında karşılık verememesi ve ayırım gözetmeden güç kullanması, başta **Türk aileler olmak üzere şehirden göçlere ve köyden gelen Kürtleşmiş Türkmenlerin Kürt kimlikleriyle şehre göçlerine** neden olmuştur.

Mardin’in hızlı göçlerle birlikte **tarihi taş yapıların beton eklemelerle tahrip edilmesi**, Artuklu Mirası harika şehre büyük zararlar vermiştir. Eski mezarlıkların gecekondularla dolması ve **Artuklu ve Akkoyunlu vakıflarına ait, özel mülkiyete dönüştürülen Artuklu Melik Mansur’a ait vakıf arazisi Mansuriye (bugünkü adıyla Yalım Köy) Ravza ve Fahriye Bahçeleri gibi arazilerin kaybedilmesi**, kentin tarihi dokusuna vurulan büyük darbelerdir. Bu araziler Akkoyunlu vakfı olup Kasımiye Medresesi için vakfedildiği ve

Ravza ile Fahriye'nin yani Kasım Padişah'ın kız kardeşleri adına olduğu göz önüne alındığında, kültürel mirasın nasıl göz ardı edildiği daha da belirginleşmektedir.

Kent mimarisine uygun olmayan ve komşuluk ilişkilerini yok eden yeşil alanlar üzerine kurulan çok katlı yapılardan oluşan **Yenişehir, çok dilli ve çok kültürlü yapının yerine Kürtçenin yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır**. Tüm bu tarihi süreç, aslında bölgede **bir Kürt sorunundan çok, bir Türk sorunu olduğunun** çarpıcı bir göstergesidir. Mardin, yüzyıllardır taşıdığı Türkmen kimliğini koruma mücadelesinde önemli zorluklarla karşılaşmış, ancak tüm bu süreçlere rağmen Türk varlığı, kentin kültürel ve demografik yapısının ayrılmaz bir parçası olarak varlığını sürdürmüştür.

2-Mardin Örneği Bağlamında Açılım Süreci ve Terörsüz Türkiye'ye Yönelik Değerlendirme

Mardin'in çok katmanlı tarihi, Türkmen kimliğinin aşınma ve yeniden varoluş mücadelesiyle şekillenmiştir. Bu tarihsel arka plan, Türkiye'nin yakın dönemde deneyimlediği "Açılım Süreci" ve "Terörsüz Türkiye" arayışlarının sonuçlarını ve potansiyel etkilerini anlamak için kritik bir zemin sunmaktadır. Mardin özelindeki demografik, kültürel ve sosyo-ekonomik dönüşümler, genel Türkiye resminde bu süreçlerin nasıl yankılandığını gözler önüne sermektedir.

Açılım Süreci'nin Sonuçları

Açılım Süreci, Türkiye Cumhuriyeti'nin özellikle 1980'lerden sonra derinleşen **Kürt Sorunu**'na barışçıl ve demokratik yollarla çözüm bulma hedefiyle başlatılan, farklı hükümetler döneminde farklı isimlerle yürütülen bir girişimdir. Bu süreç, temelde Kürt kimliğinin anayasal ve yasal güvence altına alınması, kültürel hakların genişletilmesi ve terörün sona erdirilmesi amaçlarını taşımıştır. Ancak, Mardin örneği üzerinden baktığımızda, bu sürecin beklenen olumlu sonuçları tam olarak getirmediği, hatta bazı noktalarda mevcut sorunları daha da derinleştirdiği görülmektedir.

Açılım Süreci'nin Muhtemel Etkileri:

Türk Kimliğinin Daha da Aşınması: Osmanlı döneminde Mardin'de Türk kimliğinin zorla Kürtleştirilmesi süreci yaşanmış ve Türkçe konuşan nüfusun Arapça'ya yönlendirilmesi gibi durumlar ortaya çıkmıştır. Açılım Süreci'nin, ulusal kimliklerin ön plana çıkmasına olanak tanınmasıyla birlikte, Mardin gibi Türkmen varlığının zaten aşınmış olduğu bölgelerde, Türk kimliğinin daha da görünmez hale gelmesi riski ortaya çıkmıştır. Özellikle “Halklara Özgürlük” söylemi altında Kürtçülük faaliyetlerinin artması ve bunun Cumhuriyet Halk Partisi gibi köklü bir partiye dahi sirayet etmesi, Atatürk'ün milliyetçi ideallerinden uzaklaşma endişesini pekiştirmiştir. Siyasal İslamcı kökenli Ak Parti Ümmetçi bakış açısı ve tabelalardan T.C kısaltmasının kaldırılması Türklüğü çağrıştıran yazıların silinmesi ve bölgede konuşulan lisanlara uygun tabelalara izin vermesi Türk Kimliğinin aşınmasının başka bir nedeni olmuştur.

Feodal Yapının Güçlenmesi: Demokrat Parti döneminde zorunlu tehcirin kaldırılması ve arazilerin ağalara iadesiyle feodal yapının yeniden canlandığı belirtilmektedir. Açılım Süreci, merkezi otoritenin bazı bölgelerdeki etkinliğini göreceli olarak azaltmış ve bu durum, zaten var olan feodal ilişkilerin ve aşiret yapılarının yeniden güçlenmesine zemin hazırlamış olabilir. Bu durum, demokrasinin ve eşitliğin gelişimini olumsuz etkilemiştir.

Kentleşme ve Kimlik Sorunları: Mardin'in hızlı göçlerle birlikte çarpık kentleşmesi ve Yenişehir gibi yapıların Kürtçenin yaygınlaşmasına zemin hazırlaması, Açılım Süreci'nin getirdiği kültürel serbestleşmenin bir sonucu olarak görülebilir. Ancak bu durum, bölgedeki çok dilli ve çok kültürlü yapının aleyhine, tek tipleşmeye doğru bir eğilim yaratmıştır. Mardin'de bir Kürt sorunundan çok, bir Türk sorunu olduğu” gözlerden hep ırak tutulmuştur. Yüzyıllardır göz ardı edilen Türk Kimliği Kürt Kimliği adı altında bu kadim kentimizde **Kamu Güvenliği Sorununa olarak tecelli etmiştir.**

Güvenlik Boşluğunun Teröre Zemin Hazırlaması: Açılım süreci boyunca terör örgütünün silah bırakmaması ve hatta güçlenmesi, sahada bir güvenlik boşluğunun oluşmasına yol açmıştır. PKK'nın diğer Kürt örgütlerini sindirmesi

ve halka acımasız yaklaşımı, bu dönemin karanlık yüzüdür. Devletin bu süreçteki bazı uygulamalarının terör örgütünün güçlenmesine dolaylı yoldan hizmet ettiği ettiğın görmek çok üzücüdür.

3. Terörsüz Türkiye Sürecinin Gidişatı ve Muhtemel Sonuçları

Açılım Süreci'nin terörün sona ermesi ve toplumsal barışın sağlanması hedeflerine ulaşamamasının ardından, Türkiye daha çok güvenlik odaklı bir “Terörsüz Türkiye” sürecine girmiştir. Bu süreç, terör örgütleriyle mücadelede kararlılık ve operasyonel kapasitenin artırılmasını önceliklendirmiştir.

Güvenlik Odaklı Yaklaşımın Etkileri:1980 İhtilali dönemindeki “insan onuruna yakışmayan uygulamalar” ve “ayrım gözetmeden güç kullanılması” “Terörsüz Türkiye” sürecinde de güvenlik güçlerinin operasyonları, yer yer benzer tartışmaları beraberinde getirebilmektedir. Ancak, terör örgütünün halka yönelik acımasızlığı göz önüne alındığında, devletin halkın can ve mal güvenliğini sağlama yükümlülüğü öncelik kazanmaktadır. Bu yaklaşımın, PKK'nın hareket alanını daraltarak terör eylemlerini azaltma potansiyeli yüksektir.

Demografik ve Kültürel Değişimler: Mardin kent merkezine göçlerle yerleşmiş büyük çoğunluğunu Kürtleşmiş Türkmenlerin Kürt kimlikleriyle şehre göçleri, terörün yarattığı güvensizlik ortamının ve kırsal-kent dinamiklerinin bir sonucudur. Terörün azalmasıyla birlikte, bu demografik hareketliliklerin yönü değişebilir. Ancak, geçmişteki zorla Kürtleştirme ve Arapça'ya yönlendirme politikalarının etkisiyle aşınan Türk kimliğinin yeniden güçlenmesi, uzun vadeli ve kapsamlı kültürel politikalar gerektirecektir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığının asli görevini yerine getirmesi ile hedefine ulaşacaktır.

Feodal Yapı ve Halkın Refahı: Terörün azalması, devletin bölgedeki etkinliğini artırma ve feodal yapıların etkisini kırma potansiyeli taşır. Köy Enstitüleri'nin kapatılması ve topraksız köylüye verilmesi gereken toprakların verilmemesi bu yapıyı günümüze kadar getirdi.

Vakıf Malları ve Kültürel Mirasın Korunması: Anadolu Fatihı Sultan Alparslanın Torunları Artuklu Beylerinin mezarlarının bozulması ve vakıf mallarının özel mülkiyete geçirilmesi gibi kültürel mirasın, kuruluş amacına hizmet edecek tarzda ihya edilmesi bozulan Türk Kimliğinin yeniden hayat bulmasına vesile olacaktır.

Terörün azalmasıyla, devletin kültürel mirasın korunmasına yönelik daha etkin politikalar uygulayabilmesi, vakıf mallarının asıl amacına uygun olarak yeniden işlevlendirilmesi ve tarihi dokunun korunması mümkün hale gelebilir.

Millî Kimliğin Güçlenmesi: Terörün sona ermesi, Türkiye Cumhuriyeti’nin üniter yapısına yönelik tehditleri azaltacak ve millî birliğin ve beraberliğin güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Kitapta dile getirilen “Türk Sorunu”nun, terörün ortadan kalkmasıyla birlikte daha sağlıklı zeminlerde tartışılarak çözüm bulunması için fırsatlar yaratılabilir. Ancak, bu süreçte dil ve kimlik politikalarının hassasiyetle yönetilmesi, ayrıştırıcı yaklaşımlardan kaçınılması büyük önem taşımaktadır.

Muhtemel Sonuçlar

Terörsüz Türkiye süreci, terör örgütünün eylem kapasitesini ciddi şekilde sınırlandırma potansiyeli taşımaktadır. Bu durum, bölgeye barış ve istikrar getirebilir, ekonomik kalkınma için yeni fırsatlar yaratabilir. Ancak, salt güvenlik odaklı bir yaklaşım, uzun vadede toplumsal sorunların çözümünü geciktirebilir. Mardin özelinde görülen kimlik, kültürel miras ve feodal yapı sorunlarının kalıcı olarak çözülmesi için, güvenlik politikalarının yanı sıra, kapsamlı sosyo-ekonomik ve kültürel politikaların da eş zamanlı olarak yürütülmesi gerekmektedir. Türk kimliğinin bu topraklardaki kadim varlığını yeniden görünür kılmak ve hoşgörü ortamını yeniden tesis etmek, Terörsüz Türkiye’nin nihai hedefi olmalıdır.

II-Terörsüz Türkiye Projesinin Başarısı için: Sınırdaki Üretim ve İskânla Güvenli Gelecek Mümkün.

Türkiye'nin doğu ve güneydoğu sınır bölgelerinde terörü tamamen ortadan kaldırmak ve kalıcı bir barış ortamı tesis etmek için kapsamlı bir projeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu projenin temelinde, **korucuların ve uzman askerlerin** aktif rol alacağı, sınır hattı boyunca kurulacak **korunaklı üretim merkezleri** ve bu merkezlere entegre edilecek **planlı üretim kooperatifleri** aracılığıyla bölgenin ekonomik ve sosyal yapısını güçlendirmek yatmaktadır. Bu yaklaşım, sadece güvenlik sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda bölge halkına sürdürülebilir bir geçim kaynağı sunarak teröre katılımların önüne geçecektir.

Projenin Omurgası: Sınır Hattında Korunaklı Üretim Merkezleri

Projenin ilk adımı, **İran sınırından Hatay'a kadar uzanan mayından arındırılmış bölgelerde**, yaklaşık **beşer kilometrelik aralıklarla** stratejik olarak konumlandırılmış **korunaklı üretim merkezleri** oluşturmaktır. Bu merkezler, sadece fiziksel olarak güvenli yapılar olmakla kalmayacak, aynı zamanda bölgenin coğrafi ve iklimsel özelliklerine uygun, yüksek katma değerli tarım ve hayvancılık ürünlerinin üretimine odaklanacaktır. Örneğin, Doğu Anadolu'daki yüksek rakımlı bölgelerde özel peynirler, organik et ve yün üretimi; güneydoğuda ise pamuk, fıstık, zeytin ve sebze yetiştiriciliği gibi alanlar öncelikle dirilebilir.

Her bir üretim merkezi, kendi güvenlik birimi tarafından korunacak ve bu birimlerin çekirdeğini **bölgeyi iyi tanıyan korucular ile uzman askerler** oluşturacaktır. Bu güvenlik birimleri, sadece fiziki koruma sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda bölge istihbaratının toplanmasında ve terör örgütlerinin hareketliliğinin engellenmesinde aktif rol oynayacaktır.

Ekonomik Canlanma: Planlı Üretim Kooperatifleri

Kurulacak korunaklı üretim merkezlerinin her biri, kendi içinde birer **planlı üretim kooperatifi** modeliyle işleyecektir. Bu kooperatifler, bölge halkını üretime doğrudan dahil ederek onlara gelir kapısı açacaktır. Kooperatiflerde üretilen ürünlerin türü ve miktarı, piyasa talepleri ve bölgesel potansiyeller

göz önünde bulundurularak belirlenecektir. Devlet, bu kooperatiflere başlangıç sermayesi, tohum, fide, hayvan ve makine-ekipman desteği sağlayacak, ayrıca üretilen ürünlerin pazarlaması ve dağıtımında kolaylaştırıcı rol oynayacaktır.

Bu kooperatifler aracılığıyla, bölge halkı sadece üretici olmakla kalmayacak, aynı zamanda ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi ve pazarlanması süreçlerinde de aktif rol alarak katma değeri artıracaktır. Organik tarım, yerel ürünlerin markalaşması ve e-ticaret platformları üzerinden doğrudan tüketiciye ulaşım gibi modern pazarlama stratejileri de bu kooperatiflerin faaliyetlerine entegre edilecektir.

Sosyal Dönüşüm: İskân ve Bölgeye Entegrasyon

Projenin en önemli boyutlarından biri de, terörden arındırılmış bölgelere yeniden **iskân** sağlanmasıdır. Korunaklı üretim merkezlerinin etrafında, kooperatif üyelerinin ve güvenlik güçlerinin ailelerinin yaşayabileceği modern ve güvenli yerleşim birimleri oluşturulacaktır. Bu yerleşim birimlerinde, okullar, sağlık ocakları, sosyal alanlar ve ibadethaneler gibi temel altyapı hizmetleri de sağlanacaktır. Böylece, bölgeye geri dönmek isteyen vatandaşlar için cazip ve yaşanabilir bir ortam yaratılacaktır.

Bu iskân süreci, sadece terör nedeniyle göç etmek zorunda kalanların geri dönüşünü sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda bölgenin demografik yapısını güçlendirerek terör örgütlerinin insan kaynağı devşirmesini zorlaştıracaktır. Çocukların modern eğitim olanaklarına erişimi ve gençlerin iş sahibi olması, radikal ideolojilerin yayılmasını engelleyecek en güçlü kalkan olacaktır.

Projenin Faydaları ve Beklenen Sonuçlar

Bu proje, Terörsüz Türkiye hedefi için çok yönlü faydalar sunmaktadır:

- 1. Kalıcı Güvenlik:** Sınır hattında sürekli ve aktif bir güvenlik ağı oluşturularak terör örgütlerinin hareket kabiliyeti kısıtlanacaktır.
- 2. Ekonomik Kalkınma:** Bölge halkına sürdürülebilir gelir kaynakları sağlanarak ekonomik refah artırılacak, işsizlik oranları düşürülecektir.

- 3. Sosyal Barış:** Bölge halkının devlete olan güveni pekiştirilerek toplumsal bütünleşme sağlanacak, terör örgütlerinin bölgedeki etkisi kırılacaktır.
- 4. Demografik Güçlenme:** Bölgeye yeniden iskânla demografik yapı güçlendirilecek, insansızlaştırılmış alanlar yeniden canlandırılacaktır.
- 5. Sınır Güvenliği:** Mayından arındırılmış bölgelerin üretime açılmasıyla sınır hattının kontrolü daha etkin hale gelecektir.

Terörsüz Türkiye Projesi, sadece askeri operasyonlarla değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel politikalarla desteklenerek uzun vadede kalıcı bir barış ve refah ortamı yaratmayı hedeflemektedir. Bu bütüncül yaklaşım, Türkiye'nin sınırlarını güçlendirirken, bölge halkına da umut ve gelecek vaat etmektedir.

III-Terörsüz Türkiye İçin Kan Davasına Dönüşen Yapıyı Sonlandırmak. Adalet ve Uzlaşma ile Mümkün.

PKK'nın kuruluşundan bu yana, ideolojik hedefleri doğrultusunda, ayırım gözetmeksizin öğretmen, asker, kamu görevlisi ve kendi görüşünden olmayan binlerce masum insanın canına kıydığı acı bir gerçektir. Bu katliamlar, bölgede derin yaralar açmış, aileleri parçalamış ve devletle halk arasında güvensizlik tohumları ekmıştır. Terörle mücadelede kamu güçlerinin zaman zaman masum insanların da ölümüne neden olması, bu **kan davası** benzeri yapıyı daha da derinleştirmiştir. **Terörsüz Türkiye** projesinin başarısı için bu döngüyü kırmak ve kalıcı bir barış ortamı sağlamak elzemdir. Bu, sadece askeri tedbirlerle değil, kapsamlı bir **adalet ve uzlaşma** süreciyle mümkün olacaktır.

1-Geçmişle Yüzleşme ve Hesap Verebilirlik

Kan davasına dönüşen bu yapıyı sonlandırmanın ilk adımı, geçmişle yüzleşmektir. PKK'nın işlediği cinayetler ve kamu güçlerinin neden olduğu sivil kayıplar şeffaf bir şekilde araştırılmalı ve sorumlular hesap vermelidir. Bu, hem mağdurların adalet arayışına cevap verecek hem de devletin kendi hatalarıyla yüzleşme cesaretini gösterecektir.

- 1. Hakikat Komisyonu:** Bağımsız bir **Hakikat Komisyonu** kurulabilir. Bu komisyon, PKK'nın ve kamu güçlerinin geçmişte işlediği tüm suçları belgeleyerek, mağdurların ve tanıkların ifadelerini toplayarak bir rapor hazırlamalıdır. Bu rapor, tarihi bir kayıt niteliği taşıyacak ve gelecek nesillere yol gösterecektir.
- 2. Adli Süreçlerin Hızlandırılması:** Terör suçlarıyla ilgili devam eden adli süreçler hızlandırılmalı ve adaletin tecellisi sağlanmalıdır. Ancak bu süreçlerde, masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkı asla göz ardı edilmemelidir.
- 3. Devletin Özür Mekanizması:** Kamu güçlerinin neden olduğu sivil kayıplar için devletin resmi bir **özür mekanizması** oluşturması, mağdur ailelerin acısını hafifletmeye ve devlete olan güveni yeniden tesis etmeye yardımcı olacaktır. Bu, sembolik bir adım gibi görünse de, toplumsal uzlaşma için büyük önem taşır.

2-Mağdur Odaklı Yaklaşım ve Onarım

Kan davası, genellikle mağdurların ve ailelerinin öfkesiyle beslenir. Bu döngüyü kırmak için mağdur odaklı bir yaklaşım benimsenmelidir:

- 1. Maddi ve Manevi Tazminat:** Terör eylemleri ve terörle mücadele sürecinde hayatını kaybeden veya zarar gören tüm masum sivillerin ailelerine yeterli **maddi ve manevi tazminat** ödenmelidir. Bu tazminatlar, sadece bir bedel değil, aynı zamanda devletin sorumluluğunu kabul ettiğinin bir göstergesidir.
- 2. Psikolojik Destek ve Rehabilitasyon:** Terörün yarattığı travmalarla başa çıkabilmeleri için mağdur ailelere ve bireylere **psikolojik destek ve rehabilitasyon** hizmetleri sunulmalıdır. Özellikle çocuklar ve gençler için özel programlar geliştirilmelidir.
- 3. Toplumsal Destek Ağları:** Mağdurların yalnızlaşmasını engellemek için güçlü **toplumsal destek ağları** oluşturulmalıdır. Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve kanaat önderleri bu süreçte aktif rol almalıdır.

3-Toplumsal Diyalog ve Barış Kültürü

Kan davasının sonlandırılması, sadece adli ve tazminat süreçleriyle değil, aynı zamanda toplumsal diyalog ve barış kültürünün inşasıyla mümkündür:

- 1. Kanaat Önderlerinin Rolü:** Bölgedeki kanaat önderleri, din adamları ve sivil toplum liderleri, barış mesajlarının yayılmasında ve aileler arasındaki husumetlerin giderilmesinde aktif rol almalıdır. Geleneksel uzlaşma yöntemleri de bu süreçte kullanılabilir.
- 2. Eğitim ve Farkındalık Programları:** Okullarda ve toplumsal alanlarda **barış eğitimi ve çatışma çözümü** üzerine programlar düzenlenmelidir. Genç nesillere, farklılıklara saygı duyma ve şiddet dışı çözüm yollarını öğrenme imkanı sunulmalıdır.
- 3. Medyanın Sorumluluğu:** Medya, nefret söyleminden kaçınarak, kutuplaşmayı değil, **ortak değerleri ve uzlaşmayı** öne çıkaran yayınlar yapmalıdır. Mağdur hikayelerini empatiyle işlemeli ve barışın önemini vurgulamalıdır.

4-Hukukun Üstünlüğü ve Güven İnşası

Kan davası zihniyetinin kırılması için hukukun üstünlüğünün her koşulda sağlanması ve devlete olan güvenin yeniden inşa edilmesi hayati öneme sahiptir:

- 1. Güvenilir Adalet Sistemi:** Adalet sisteminin bağımsızlığı ve tarafsızlığı güçlendirilmeli, yargının siyasallaşmasının önüne geçilmelidir. Herkesin adil bir yargı sürecine erişebileceğine olan inanç pekiştirilmelidir.
- 2. Eşit Vatandaşlık Anlayışı:** Devletin tüm vatandaşlarına eşit muamele ettiği, hak ve özgürlüklerin güvence altında olduğu bir anlayışın benimsenmesi, bölge halkının devlete olan aidiyet duygusunu güçlendirecektir.
- 3. Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi:** Yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması ve karar alma süreçlerine halkın katılımının sağlanması, yereldeki sorunlara daha etkin çözümler üretilmesine olanak tanıyacak ve merkezîyetçi anlayışın getirdiği güvensizliği azaltacaktır.

Sonuç olarak, Terörsüz Türkiye hedefi, sadece askeri başarılarla değil, aynı zamanda **adalet, uzlaşma ve güvenin yeniden inşasıyla** mümkün olacaktır. Bu, uzun soluklu, sabır ve kararlılık gerektiren bir süreçtir. Ancak, geçmişin acılarını dindirerek ve geleceğe umutla bakarak, Türkiye'nin bu kan davası döngüsünü kırabileceğine ve kalıcı bir barış ortamı yaratabileceğine inanıyoruz.

IV-Terörsüz Türkiye için Anayasa Değişikliği ve Geçmişten Ders Çıkarmak

1-1982 Anayasasında Değiştirilen Madde Sayısı

1982 Anayasası, 1982 yılında halkoylamasıyla kabul edildikten sonra günümüze kadar **20 kez** değişti. Yapılan değişikliklerle anayasanın **100'den fazla maddesinde**, geçici maddelerinde ve kenar başlıklarında değişiklikler yapıldı. En kapsamlı değişiklikler 1987, 1995, 2001, 2004, 2007, 2010 ve 2017 yıllarında gerçekleşti.

1982 Anayasasını Hazırlayanlar ve Halk Oylaması

1982 Anayasası, 12 Eylül 1980 askerî darbesinin ardından kurulan **Millî Güvenlik Konseyi (MGK)** tarafından atanan **Danışma Meclisi** tarafından hazırlandı. Anayasa Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı idi. Hazırlık sürecine katılan önemli isimler arasında Danışma Meclisi üyeleri, hukukçular ve akademisyenler yer alıyordu.

Anayasa, 7 Kasım 1982 tarihinde halkoylamasına sunuldu. Oylama sonucunda:

- **%91,37 Evet** oyu
- **%8,63 Hayır** oyu

Verilerek kabul edildi. Oylama, dönemin askerî yönetimi altında, geniş kitle iletişim araçları ve sivil toplum kuruluşları üzerindeki kısıtlamalar nedeniyle büyük ölçüde evet lehine sonuçlandı.

“Askerî Anayasa” Yakıştırması Doğru mu?

Evet, 1982 Anayasası’na “askerî anayasa” denmesi yaygın bir değerlendirmedir ve bu yakıştırmanın tarihsel ve hukuki temelleri vardır. Bu isimlendirmenin nedenleri şunlardır:

- 1. Hazırlanış Süreci:** Anayasa, 12 Eylül askerî darbesinin ardından kurulan ve askerî yönetimin kontrolünde olan Danışma Meclisi tarafından hazırlandı. Hazırlık aşamasında sivil toplum örgütleri ve siyasi partilerin katkısı yoktu.
- 2. Halkoylaması Koşulları:** Anayasanın oylandığı dönemde siyasi partiler kapalıydı, siyasi liderler siyasetten men edilmişti ve basın üzerindeki sansür devam ediyordu. Halkoylaması, MGK Başkanı Kenan Evren’in cumhurbaşkanlığı ile birlikte oylandı, bu da oylamayı zorunlu bir evet yönünde etkiledi.
- 3. İçerik:** Anayasa, askerî vesayetçi yapıyı güçlendiren, bireysel hak ve özgürlüklere kısıtlamalar getiren, devletin temel organları üzerinde askerî idarenin etkisini artıran maddeler içeriyordu. Özellikle **Millî Güvenlik Kurulu’nun (MGK)** yetkileri genişletilmişti.

Bu nedenlerle, anayasanın hazırlanış biçimi, kabul koşulları ve içerdiği hükümler, “askerî anayasa” olarak adlandırılmasını haklı kılmaktadır.

2-Fethullah Gülen Örgütünün Anayasa Değişiklikleri ve 15 Temmuz İlişkisi

Fethullah Gülen Terör Örgütü (FETÖ), devletin kritik kurumlarına sızmak için 1982 Anayasası’nda yapılan bazı değişiklikleri kendi amaçları doğrultusunda kullanmıştır. Özellikle **2010 Anayasa Referandumu** bu konuda kritik bir dönüm noktasıdır.

- 1. Yargı Reformları:** 2010 değişikliğiyle, Anayasa Mahkemesi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun (HSYK) yapısı değiştirildi. HSYK’nın üye sayısı artırıldı ve üyelerin seçilme şekilleri değiştirildi.

2. **FETÖ'nün Sızması:** Bu değişiklikler, örgütün yargı içindeki mensuplarının daha üst görevlere gelmesinin önünü açtı. Örgüt, bu reformları kullanarak yargı kurumlarına kendi üyelerini yerleştirmek için büyük çaba harcadı.
3. **Devlet Kurumlarında Etkinlik:** Yargıdaki güçlenmeyle birlikte örgüt, polis, asker ve diğer kamu kurumlarındaki mensuplarını koruyabildi ve bu kurumlara sızmaya devam etti. Bu süreç, örgütün TSK içindeki mensuplarını daha da güçlendirmesini sağladı.
4. **15 Temmuz Girişimi:** Örgüt, devleti ele geçirme hedefinin son aşaması olarak gördüğü 15 Temmuz 2016'da bir darbe girişiminde bulundu. Bu girişim, örgütün yargı, emniyet ve TSK içinde uzun yıllardır sürdürdüğü yapılanmanın bir sonucuydu. Anayasa'daki bazı esnek hükümler ve değişiklikler, FETÖ'nün bu sızma faaliyetlerini kolaylaştırmıştır.

Bu bağlamda, FETÖ'nün anayasa değişiklikleri ve hukuk alanındaki çabaları, 15 Temmuz darbe girişiminin zeminini hazırlayan unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

3-Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Anayasal Uyum

2017 Anayasa Referandumu ile getirilen **Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi** ve **Partili Cumhurbaşkanlığı** makamı, Türkiye'nin parlamenter sistemden uzaklaşarak bir başkanlık sistemine geçişini sağladı.

Anayasa'ya Aykırılık Tartışmaları:

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin ve partili cumhurbaşkanlığı makamının anayasa gereği göreve başlama aşamasında anayasal aykırılıklar içerdiği iddiaları şu noktalarda yoğunlaşmaktadır:

1. **Tarafsızlık İlkesi:** Anayasa'nın **101. maddesi**, 2017 değişikliğinden önce cumhurbaşkanının **tarafsızlık** yemini etmesini ve partisinden ayrılmasını şart koşuyordu. Ancak 2017 değişikliğiyle bu kural kaldırıldı. Eleştiriler, bu değişikliğin, cumhurbaşkanının devletin başı olarak tüm milleti temsil etme ve siyasi partiler üstü bir pozisyonda olma ilkesiyle çeliştiği yönündedir.

2. Yürütme-Yasama İlişkisi: Yeni sistemde, cumhurbaşkanı hem yürütmenin başı hem de bir siyasi partinin genel başkanı olarak yasama üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Bu durum, kuvvetler ayrılığı ilkesinin zayıfladığı ve yasamanın yürütme tarafından kontrol edildiği eleştirilerini beraberinde getirmiştir.

3. Yemin Metni ve Uygulama: Anayasa'nın **103. maddesinde** yer alan yemin metninde “tarafsız kalacağına” dair ibare devam etmektedir. Ancak cumhurbaşkanının partisinden ayrılması zorunluluğunun kaldırılması, bu yemin metninin fiilen işlevsiz hale geldiği yönünde tartışmalara yol açmıştır.

Bu sistemin anayasal düzenlemelerle meşrulaştırılmasına rağmen, bu değişikliklerin kuvvetler ayrılığı ve tarafsızlık gibi temel anayasal ilkelerle uyumu konusunda hukuki ve siyasi tartışmalar devam etmektedir.

Geleceğe dair bir uzak görüşlülük oluşturulurken, Türk ve Kürt toplumlarının yan yana, el ele yürümeleri gereken bir yol haritası çizilmelidir. Geçmişte yaşanan kardeşlik ruhunu günümüze taşımak, her iki tarafın da ortak bir geleceğe ulaşabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, eğitimin ve kültürel alışverişin artırılması, kardeşlik bağlarını daha da güçlendirecektir.

Sonuç olarak, ‘KÜRT’ÜN TÜRK’TEN, TÜRK’ÜN KÜRT’TEN BAŞKA DOSTU YOKTUR’ ifadesi, iki ulusun birbirine olan bağına dair bir çağrıdır. Bu bağı güçlendirmek, geçmişte yaşanan dostlukların izlerini sürerek yeni bir yaşam alanı oluşturmak, tüm vatandaşların ortak sorumluluğudur. Unutulmamalıdır ki, birlikte var olduğumuz bu topraklarda kardeşlik ruhu ile barış içerisinde güçlü yarınlarımızı inşaa etmek mümkün. **Benim şahsi kanaatim Türk ve Kürt bir damarda akan kan gibidir. Ayrılmaz bir bütündür.**

V-Bereketli Hilalin Parlayan Yıldızı Mardin için öncelikler.

1-Mardin Artuklu

Mardin, tarihi ve kültürel dokusuyla eşsiz bir şehir. Bu eşsizliğin korunması, kentsel dönüşüm ve koruma çabalarını kaçınılmaz kılıyor. Şehirde yapılan yenileme çalışmalarıyla tarihi konaklar, camiler, kiliseler ve çarşılar aslına

uygun olarak restore ediliyor. Bu, hem kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlıyor hem de turizm potansiyelini artırıyor. Ancak, bu süreçte modernleşme baskıları ve çarpık yapılaşma riskleri de göz önünde bulundurulmalı. Tarihi dokunun bozulmadan, şehrin ihtiyaçlarına cevap verebilecek dengeli bir kentsel dönüşüm stratejisi büyük önem taşıyor. Özellikle UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan Mardin'in, kalıcı listeye girebilmesi için koruma ve dönüşüm projelerinin uluslararası standartlarda yürütülmesi şart.

2-Mardin Geleneksel Çarşılarının Yeniden Canlandırılması ve Kadın Emeğinin Güçlendirilmesi Projesi: Bir Vizyon, Bir Deneyim

Mardin'in çarşıları iç içe geçmiş, daracık sokaklarıyla meslek gruplarını buluşturan çarşıları, Anadolu'nun kadim ticaret geleneğinin eşsiz birer aynasıdır. Ancak ne yazık ki, günümüzde bu tarihi dokunun bir kısmı, yenileme çalışmalarına rağmen işlevini yitirmiş ve atıl durumda kalmıştır. İşte bu noktada, yılların tecrübesiyle şekillenen bir bilgi birikimine dayanak, bu çarşıları yeniden canlandıracak, onlara modern bir soluk getirecek ve en önemlisi **kadın emeğini** merkeze alacak iddialı bir proje sunuyorum.

Bu proje, sadece bir yenileme çalışması değil; **geleneksel çarşı dokusunu modern alışveriş merkezi dinamikleriyle harmanlayan, sürdürülebilir bir ekonomik model** yaratma hedefi taşıyor. Benim için bu hedef, kişisel kariyerimin ve mesleki birikimimin doğal bir devamıdır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde **Tanzim Satışlar Müdürlüğü**'nde edindiğim tecrübeler, yerel yönetimlerin ticaret ve halka hizmetteki rolünü şekillendirdi. Türkiye'nin perakendecilik tarihinde bir dönüm noktası olan **Tansaş Mağazacılık Modelinin kurucularından biri** olmam, modern mağazacılık ve tanzim satış prensiplerini kökten kavramamı sağladı. Bu birikim, ürün tedarikinden tüketiciye ulaştırmaya kadar tüm süreçlerde sistemli ve verimli yaklaşımların önemini öğretti.

Ayrıca, Türkiye'nin ilk büyük alışveriş merkezlerinden biri olan **Kocatepe Camii altındaki 30.000 metrekairelik dev alışveriş merkezinin kurucuları arasında yer almam ve ilk genel müdürü olmam**, bana büyük ölçekli ticari

alanların planlanması, yönetimi ve canlandırılması konularında eşsiz bir deneyim kazandırdı. Boş ve işlevsiz alanları, canlı birer ticaret ve buluşma noktasına dönüştürmenin inceliklerini bu süreçlerde öğrendim.

Bu derin tecrübeler ışığında, Mardin'in tarihi çarşılarını, sadece restore edilmiş mekânlar olmaktan çıkarıp, günümüz **alışveriş merkezlerinin konforunu ve işlevselliğini sunan, ancak özgün kimliğini koruyan** alanlara dönüştürmeyi hedefliyorum. Projenin kalbinde, bu çarşıları **kadın işletmecilerin işleteceği bir kooperatif çatısı altında bir araya getirmek** var. Bu modelle, kadınlarımızın girişimcilik ruhunu destekleyecek, onlara ekonomik bağımsızlık kazandıracak ve yerel üretimi teşvik edeceğiz.

Projede, **kamu desteğinin** sağlanması büyük önem taşıyor. Yerel yönetimler ve ilgili bakanlıklarla iş birliği yaparak, altyapı düzenlemeleri, eğitimler ve pazarlama faaliyetleri için gerekli kaynakları temin edeceğiz. Ayrıca, **mülk sahiplerinin de bu dönüşümden adil bir pay almasını sağlayacak** şeffaf ve sürdürülebilir gelir modelleri oluşturacağız. Uzun vadeli kira sözleşmeleri veya kar payı ortaklığı gibi yöntemlerle, herkesin kazandığı bir yapı kurmayı amaçlıyoruz.

Mardin'in çarşıları, sadece ticaretin değil, kültürün, hoşgörünün ve binlerce yıllık birikimin de simgesidir. Bu proje, benim yıllar süren mesleki deneyimimin, Mardin'e ve kadınlarımıza duyduğum inancın bir yansımasıdır. Geçmişle gelecekle harmanlayarak, Mardin'i yeniden canlı bir ticaret ve cazibe merkezi yapmaya hazırız.